

REPREZENTACIJOS YPATUMAI RASOS BARADINSKIENĖS KŪRYBOJE

Rasa Janulevičiūtė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6, LT-01124 Vilnius

rararaster@gmail.com

Straipsnyje nagrinėjama vienos žymiausių šiuolaikinių Lietuvos dizainerių Rasos Baradinskienės kūryba, jos pristatymas. Reprezentacinis šios menininkės kūrybos tapatumas tiriamas atliekant kompleksinę, konteksto, lyginamąją, formos, meninės raiškos analizę. Siekiama išsiaiškinti dizainerės darbų savitumo, kūrybinio vardo, kūrybos pristatymo sąsajas ir reprezentacijos ypatumus.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: dizainas, pramoninis dizainas (*industrial design*), gaminio dizainas (*product design*), tapatumas, reprezentacija, kūrybinis vardas.

Prieš 200 metų Georgas Friedrichas Kerstingas nutapė du skirtingus paveikslus *Siuvinėtoja* ir *Skaitytojas prie rašomojo stalo*. Viename jų buvo pavaizduota moteris, „užsiimanti vadinamuoju „moterišku“ menu“, ir jos daiktinė aplinka, kitame – vyras, esantis mokslininko studijos tipo gyvenamojoje aplinkoje¹. Šie „kambarių portretai“, pasak Ellen Spickernagel, iliustruoja „poliariškus lyčių vaidmenis, kurie vyrui nuskyrė profesiją, pasaulį, mokslą ir viešąją veiklą, o moteriai – vidines patalpas, naminius darbus ir šeimos gyvenimą“². Per du šimtus metų šis dualistinis modelis patyrė kaitą, tačiau dar ir šiandien poliariški lyčių vaidmenys daro įtaką moters dizainerės kūrybai, kūrybinei savasčiai, kūrybos pristatymui ir vertinimui.

Pažvelgus į dizaino istoriją, aiškiai pastebima, kad dominuoja aktyvi vyrų kūryba. Moterys dažniausiai prie jų šliejosi sudarydamos „gamybines poras“, tokias kaip Le Corbusier, Pierre'as Jeanneret ir Charlotte Perrian, Aleksandras Rodčenko ir Varvara Stepanova, Charlesas ir Ray Eamesai, Shinas ir Tomoko Azumi. Net jei Charlesas Rennie Mackintoshas ir pripažino Margaret MacDonald genialumo prieš savo talentą pirmenybę³, būtent jo, o ne jos kūryba komunikacijos prasme turi didesnę tapatumą.

Moterys, kaip dizaino novatorės, įsitvirtino srityse, sietinose su namų aplinka, tradiciniais amatais. Gunta Stölzl, Maranne Straub – garsūs tekstilės srities vardai, Clarice Cliff – keramikos. Sunkesnio – gaminio – dizaino srityje ryškia savito dizaino išimtimi tapo

1 Ellen Spickernagel, „Istorija ir lytis: feministinis požiūris“, in: *Meno istorijos įvadas*, sudarytojai Hans Belting [ir kt.], Vilnius: Alma littera, 2002, p. 349.

2 *Ibid.*

3 Charlotte, Petter Fiell, *Charles Rennie Mackintosh*, Köln: Taschen, 2004, p. 22.

tarptautiniu mastu pripažintos Gae Aulenti, Patricia Urquiola ir vienišė Eileen Grey, nors pastaroji vis tiek buvo „poruojama“ su architektu Jeanu Badovici, įtakojusiu jos kūrybą.

Lietuvoje dizaino, suprantant jį plačiai, situacija nėra kitokia. Čia vyrauja tos moterys dizainerės, kurių kūryba siejama pirmiausia su drabužių (kostiumo, aprangos, mados), tekstilės, interjero dizainu. Baldų, gaminių, pramoninio dizaino moterys, regis, vengia. Tai – vyrų veiklos laukas, jų kūrybos, kasdienio darbo, savęs pristatymo, kūrybinių ambicijų realizavimo sritis. *Julia Janus, Aukso avis, Baltos kandys, Artifex* yra moterų veiklų pavadinimai. Dizaineriai Mindaugas Žilionis, Nauris Kalinauskas, Juozas Brundza, Jonas Jurgaitis, Vytautas Puzeras, Dalius Razauskas, Giedrius Arbačiauskas, Žilvinas Stankevičius yra dažniau pristatomi. Jų, palyginus su moterimis dizainerėmis, yra daugiau. Greta Rasos Baradinskienės minimos Aistė Zalatoriūtė ir Neringa Dervinytė.

Moterys dizainerės pelnė ir pelno ne vieną gaminių, pramoninio dizaino apdovanojimą, tuo pačiu yra garsinamos, pavyzdžiui, Vilniaus dailės akademijos Dizaino katedros absolventės: Aistė Zalatoriūtė už *Puodo* dizainą laimėjo Didįjį *Dyson Design Awards* prizą, Gabrielės Meldaikytės *Nestandartinė virtuvės įranga* buvo pastebėta ir apdovanota ne kartą (*Salone Satellite World Wide Moscow 2009; I Saloni Premio Salone Satellite 2010*), 2011 m. Eglės Ugintaitės *Padėjėjas (The Aid)* laimėjo pagrindinį *Fujitsu Design Award* prizą. 2012 m. Vilniaus dailės akademijos Dizaino katedros studentės Inesos Malafej rašomasis stalas *My writing desk* pelnė *iF* dizaino (*iF Concept Design Award*) apdovanojimą. Nors kūrybinę karjerą pradėdanti autorė džiaugėsi patekusi tarp geriausių jaunų dizainerių, gautasis apdovanojimas patvirtino, kad „eina teisinga kryptimi“⁴, o *iF* generalinis direktorius Ralphas Wiegmannas patikino, jog „jaunųjų talentų reklamavimas

šiandieną yra kaip niekada svarbus“⁵, verta atkreipti dėmesį į tai, kad moterų dizainerių, nors ir sėkmingai pradėjusių kūrybinį kelią, vardai vis rečiau minimi. Tai išryškina ypatingą jų kūrybos ir kūrybinio vardo pristatymo, įtvirtinimo bei žinomumo aktualumą. *RASA deSIGN* bene vienintelis „moteriškas“ gaminių dizaino ženklas, kuriam būdingas aktyvus reprezentacijos ir kūrybinio tapatumo siekis.

Straipsnio tikslas – apžvelgti Baradinskienės kūrybą ir jos kontekste išnagrinėti, kokie savęs ir savo kūrybos pristatymo modeliai yra pasitelkiami, kaip ieškoma ir kokie bruožai būdingi savitam kūrybiniam tapatumui. Šios menininkės kūryba nėra išsamiai tyrinėta. Įvairiuose informaciniuose leidiniuose, interneto šaltiniuose yra fragmentiškos informacijos apie jos veiklą, tačiau tokio pristatymo nepakanka, o tai, kad savo vardo įtvirtinimo, reprezentacinės tapatybės kelias yra sudėtingas, atskleidžia dizainerės žodžiai: „ieškau gerų vadybininkų ir drąsių, dorų gamintojų“⁶.

DIZAINERĖS KŪRYBINIO KELIO PRADŽIA

Baradinskienė, šiuo metu laisvai samdoma dizainerė, yra baigusi Kauno taikomosios dailės mokyklos tekstilės ir siuvinėjimo studijas (1985–1987). 1988–1993 m. ji Vilniaus dailės akademijos studijavo dizainą. Baigiamojo darbo tema buvo *Bažnytinės šventės atributika* (1993). XXI a. 1 deš. ji sukūrė ne vieną dizaino kūrinių, tarp kurių *Rot, Dot, Gėlė (Flower), Ovo, Mama*⁷.

Menininkė spėjo prisiliesti prie įvairių dizaino sričių – grafinio, interjero, baldų, aksesuarų dizaino, scenografijos. Pastaruoju metu jos kūrybinėje biografijoje išskiriamos keturios sritys: baldų ir šviestuvų

4 *Design talents: iF Concept Design Award Yearbook 2012*, Hannover: iF Design Media, 2012, p. 65.

5 Ralpf Wiegmann, „iF Concept Design Award 2012“, in: *Design talents: iF Concept Design Award Yearbook 2012*, Hannover: iF Design Media, 2012, p. 14.

6 Rasa Baradinskienė, „Words: Wills“, in: *RASA deSign*, [interaktyvus], [žiūrėta 2012-11-05], http://www.rasadesign.lt/words_wills.htm.

7 „Rasa Baradinskienė“, in: *Lietuvos dizainerių sąjungos katalogas'07*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2007, p. 14–15.

projektai, aksesuarų projektai, piešiniai interjere, dizaino koncepcijos⁸.

Baradinskienės kūryba išsiskleidė sudėtingu Lietuvos dizainui laikotarpiu. Tuomet kaip niekad aktualūs tapo savosios kūrybos tapatybės paieškos, dizaino pristatymo Lietuvoje ir atkurtos valstybės reprezentavimo užsienyje aspektai. Atkūrus nepriklausomybę, prisistatymas viešai, kūrybinio vardo įtvirtinimas tapo būtinu norint tapti reikšmingu dizaino lauko dalyviu. Tautvydas Kaltenis teigė: „Dizainas nėra vien vartojimo priemonė, nemažiau svarbu tai, kas išlieka laike, formuoja žmonių sąmonę, socialinius ryšius ir elgesį, kurie pirmiausia veikia per asmeninę komunikaciją“⁹.

Tik baigusi *Dizaino* programos magistrantūros studijas, Baradinskienė pradėjo dirbti studijoje *Formos virsmas*. 1995 m. penkeriems metams tapo UAB *Loro dizainas* dizainere ir meno vadove. Iki amžių sandūros ji dirbo reklamos, įvaizdžio formavimo srityse, vykdė su baldų dizainu susijusius užsakymus – projektavo standus parodų ir konferencijų centre *Li-texpo* rengiamoms parodoms:

Baldų pramonė turėjo neblogas pozicijas Lietuvoje, tačiau pats dizainas nebuvo paklausus. Didelį norą kurti baldų dizainą įgyvendinti buvo sunku, tad dirbome tuos darbus, kurių poreikis buvo didžiausias. Revoliucingi pokyčiai rinkoje prasidėjo kartu su kompiuterizacija, skaitmeninių technologijų diegimu. Pasikeitė rinkos žaidėjai, atsirado didelis reklamos poreikis, visai kitokios spaudos galimybės. Pradėjus statybas, atsigavo interjero dizainas. Tad didžioji dalis dizainerių greičiausiai „ištirpo“ šituose laukuose.¹⁰

8 Rasa Baradinskienė, *RASA deSIGN: Jausmų dizainas*: Kūrybinės biografijos katalogas, [PDF], Vilnius: Rasa Baradinskienė, 2012, p. 2.

9 Tautvydas Kaltenis, [įvadinis tekstas], in: *Kaltenis Design Works*, t. 1: *Portfolio: Interjero dizainas: Kaltenis Design Works*: Kūrybinės biografijos katalogas, [PDF], Vilnius: Tautvydas Kaltenis, 2010, p. 4.

10 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 16.

Dirbdama kasdienius, užsakomuosius darbus Baradinskienė galvojo ir apie kūrybos galimybę:

Tarsi lemiamas šviežio oro gūsis man buvo apsilankymas stipriausioje pasaulyje, dydžiu prilygstančioje Vilniaus senamiesčiui, Milano baldų parodoje ir tuo pačiu Italijoje – dizaino lopšyje 2000 m. Tuomet prisiliečiau prie dalykų, chrestomatiškai žinotų iš knygų. Tikrai „išdygo sparnai“, koncentruotame dizaino pasaulyje pasijutau tarsi žuvis vandenyje. Tai nuvalė dulkes nuo mano buvusios iki tol neišreikštos svajonės – kurti baldų dizainą, labiau atsigręžti į kūrybinį pradą, norą dizainą matyti kūrybos potencialu.¹¹

Besidomėdama, kas amžių sandūroje vyksta Lietuvoje, Baradinskienė atrado bendraminčių, norinčių dirbti kartu, taigi „svajonė tapo realybe“¹². Pasak jos, bendraminčių grupėje buvo apie 10 kūrėjų, kurios sudėtis nebuvo pastovi. Grupei priklausė Ingas Mizaras, Gitana Mizarienė, Aistė Zalatoriūtė, Darius Černiauskas, Justinas Balčikonis, Vaiva Senkutė, Rūta Sauliūtė, Danas Pakutinskas, Juozas Brundza, Gediminas Stoškus, Lelija Baltaragytė¹³. Tarp narių – apie 10 metų amžiaus skirtumas. Vieni jau turintys darbo patirties dizaineriai, architektai, interjero specialistai, kiti dar studijuojantys: „visi degė entuziazmu ir noru kurti, visi buvome išsiilgę kūrybinio polėkio“¹⁴. Jų susibūrimo vieta tapo gamybinėje įmonėje *Skraja* buvusios erdvios patalpos: „šviežiai beužgimstančių svajonių vieta, kurioje dizaineriai galėjo „išeiti į viešumą“¹⁵. Šioje erdvėje 2000 m. kūrėjai surengė ir keletą mėnesių eksponavo interjero bei dizaino parodą *Pieva*, o jos pavadinimą

11 *Ibid.*

12 *Ibid.*

13 *A.K.I.S.: Autorių kūrybinių iniciatyvų studija*: Lankstinukas, [s.l.], [s.a.]; iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 21. Pasak Rasos Baradinskienės, Lelija Baltaragytė rūpinosi vadyba, o Enrika Samulionytė buvo profesionali fotografė, įamžino visa, kas buvo susiję su grupės veikla; iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 20.

14 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 16.

15 *Ibid.*

1. Rasa Baradinskienė, *A.K.I.S., Autorių kūrybinių iniciatyvų studijos*: lankstinukas, [s.a.], Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas

Rasa Baradinskienė, *A.K.I.S., Creative initiative studies of authors*: brochure

šifravo taip: pašėlusių interjeristų eksperimentas vengiant atsakomybės. Gerąją prasmę, pastebi Baradinskienė, nes „norėjom drąsiau pasielgti“¹⁶. Ši paroda paaikino patikėti kūrybinėmis jėgomis ir žvilgterti tolyn už Lietuvos ribų: „mes jau turėjome akivaizdų pareiškimą, kas mes tokie esame, ir įrodymą, kad ne tik kalbam, bet esame pajėgūs savo idėjas padaryti matomomis. Tai atvėrė kelius į Milaną“¹⁷. Rengiantis vykti į 2002 m. Milano parodą *I Saloni / Salone Satellite*, atsirado poreikis grupę įregistruoti kaip organizaciją ir sumanyti vardą – akronimą *A.K.I.S. (Autorių kūrybinių iniciatyvų studija)* [1 il.]. Studijos debiutas buvo reikšmingas įvykis: „praėję atranką, studijos dizaineriai į Milaną pateko pirmieji ne tik iš Lietuvos, bet ir iš viso Rytų Europos bloko“¹⁸. Vėliau grupės iniciatyva dizaino parodos buvo organizuotos *Litexpo* – greta komercinių ekspozicijų „radosi dizaino pasaulis, pakankamai regimas“¹⁹.

Pirmoji grupės *A.K.I.S.* paroda *Litexpo*, antroji po *Pievos*, pavadinta *Laiko atkarpa – kelias: praeitis, dabartis, ateitis*, buvo surengta 2001 m. Jai buvo skirta

didžioji dalis senųjų *Litexpo* rūmų balkonų. Ekspoziciją, kaip nurodyta parodos pavadinime, sudarė trys „linijos“. Praeities „linijoje“, pasak Baradinskienės, už uždangų paliktose nišose tarsi mažos scenografijos buvo rodomi įprasti, kasdieniai 7–8 deš. daiktai, „su kuriais užaugta, kurie buvo mums ateinant į šį pasaulį: supamasis arkliukas, juostiniai grotuvai, *Šilelis* ir t. t.“²⁰. Dabarties „linijoje“ eksponuoti grupės naujai sukurti darbai, o ateities „linijos“ idėja – netikėta:

Ateities linijoje buvo eksponuoti Enrikos Samulionytės fotosesijų metu sukurti didelio formato mūsų portretai: interpretuoti, su vizija – koks tas žmogus. Nors idėja vertinta įvairiai, tai nebuvo mūsų susi-reikšminimas. Mes norėjome parodyti, o tai tuomet dar buvo nepopuliaru, kad už daiktų „stovi“ žmogus. Tai buvo įžvalga, skirta ateičiai. Suvokėme ir norėjome pareikšti, kad svarbu, jog tame vis daugiau tiražuojamame pasaulyje išliktų kuriantis žmogus. Svarbu, kad jis būtų pastebimas. Parodymas, kas sukūrė vieną ar kitą daiktą, bežadei materijai suteikia šilumos. Žmogaus prisilietimas yra vertingas.²¹

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 23.

²¹ *Ibid.*

Keletą metų vėliau, lankantis užsienio parodose, Baradinskienė pastebėjo, kad tokia idėja – daiktus kuriančių dizainerių pristatymas – buvo savalaikė ir netgi pirmesnė. Netrukus šis principas pradėtas taikyti prestižinėse parodose užsienyje (Italijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir kt.). Kompanijos, pristatančios savo gaminius, greta ėmė eksponuoti ir dizainerių nuotraukas, jas spausdinti gaminių kataloguose: „pradėjo dizainerių pristatymo bumus, dizaineris tapo reikšmingu“²².

Neilgai gyvavusi, tačiau spėjusi Lietuvos dizainui suteikti svarbų postūmį, grupė iširo:

Iš esmės „pramušėme ledus“ tam, kas dabar vyksta Lietuvos dizaino pristatymo erdvėje. Taip išėjo, kad studijoje mes „suvirtinome raumenikus“ ir pasukome savo keliais. Tai buvo tikrai geras startas, o studijos *A.K.I.S.* sudužimas į šipulius įvyko greičiausiai ne laiku.²³

Iširus grupei *A.K.I.S.*, 2002 m. Baradinskienė sukūrė *RASA deSIGN* ženklą. Jis gyvuoja jau dešimtmetį. Ženklas, kūrybinis vardas buvo sumanytas pradėjus dar aktyviau dalyvauti tarptautinėse parodose ir pastebėjus, kad reikia trumpo bei aiškaus pristatymo:

Renkantis kūrybinį vardą bei jo „išraišką“, dažnai iškyla ir šioks toks iššūkis numatyti, kokia kryptimi bus vystoma kūrybinė veikla. Kadangi tuo metu jau buvau pradėjusi savo kūrybinę veiklą pristatinėti pasauliniu mastu, norėjosi tokio pavadinimo, kuris tuo pačiu išsaugotų tiek tapatybę, tiek būtų suprantamas be papildomų komentarų kuo platesnei auditorijai.²⁴

Kaip ir kiti tuo metu karjerą pradantys nauji dizaineriai bei prie pakitusių sąlygų bandantys prisitaikyti dar sovietmečiu projektavę, Baradinskienė, re-

gis, ėjo panašiu savo kūrybos įtvirtinimo keliu. Naujų vardų „kalvė“ tuomet, kaip ir dabar, apėmė keletą kūrybos ir kūrybinio vardo viešinimo segmentų: dalyvavimas parodose, dizaino projektuose, informacijos sklaida žiniasklaidoje ir internetiniuose šaltiniuose, teorinės, dažniausiai esė formos, savo ir kitų autorių kūrybos refleksijos.

BARADINSKIENĖS DIZAINO STILIAUS BRUOŽAI

Kalbant apie Lietuvos dizaino pristatymo situaciją globalaus dizaino kontekste, verta pastebėti, kad ypač svarbus yra dizainerių kūrybos savitumas. Šiuolaikinių garsių pasaulio dizainerių kūryba yra itin skirtinga, kiekvienas jų turi savitą kūrybos „veidą“, išskirtinę koncepciją, suradęs tik jam būdingą stilių, lengvai identifikuojamą meninės raiškos formą, kuri, kaip taisyklė, nėra radikaliai keičiama. Pavyzdžiui, Benoît Conversas kuria „gyvūnbaldžius“, Maartenas Baasas yra „padegėjas“, Karimas Rashidas gerokai „rožinis“. Ar galima teigti, kad nors vienas Lietuvių dizaineris turi tokią ryškią tapatybę? Į šį klausimą, neįsigilinus į kiekvieno jų kūrybos specifiką, žvelgiant iš dizaino suvokėjo, dizaino parodų lankytojo besidominčio dizainu pozicijų, atsakyti sunku. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad nei vyrų, nei moterų lietuvių dizainerių kūrybai itin išskirtinių epitetų pritaikyti negalima, o jų darbų stiliai nėra radikalūs. Greičiausiai išimtimi, žvelgiant subjektyviu žvilgsniu, galėtų būti Manto Leskausko arba Pauliaus Vitkausko kūryba. M. Leskausko dizaino objektai išsiskiria akcentuojamu conceptualumu, retro, nostalgijos fenomeno interpretacijomis, asociatyviomis sovietmečio palikimą nurodančiomis prasmėmis. Pavyzdžiui, M. Leskausko instaliacija *nost.007* su lingolėle, beržo tošies faktūrą turinčiais gėlių laikikliais, padėklų, taip pat ir kiti panašūs kūriniai yra ryškus savitos pasaulėžiūros ir požiūrio į dizainą ženklas. P. Vitkausko kūrybos tapatumas yra kiek kitoks, siejamas su Lietuvos dizaino ikona vadinama kėde *KU-DIR-KA*: „sukurta studijų metais, vė-

22 *Ibid.*

23 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 16.

24 Iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 05.

2. Rasa Baradinskienė, daigiafunkcinis dizaino objektas *Rot*, 2002, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, Kęstučio Stoškaus nuotrauka

Rasa Baradinskienė, multifunctional object *Rot*, 2002

RASA deSIGN

3. Rasa Baradinskienė, daigiafunkcinis dizaino objektas *Gėlė* (*Flower*), 2004, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, Mykolo Alekno nuotrauka

Rasa Baradinskienė, multifunctional object *Flower*, 2004

liau tapo bestseleriu ir naujo Lietuvos baldų dizaino simboliu Turino, Paryžiaus, Londono, Niujorko, Tokijo, Singapūro ir Rygos parodose²⁵.

Tad, koks yra Baradinskienės kūrybinis tapatumas, kokie saviti dizainerės kūrybos bruožai? Jos dizaine pastebimos šios ypatybės: transformacija (dizaino objektų konstrukcija), harmoningas kontrastas (meninė raiška), jausmai, žaismingumas (emocinis poveikis) ir ženklai-simboliai (vizualus suvokimas). Pristatydama savo kūrybą 2011 m. *Pecha Kucha Night*, Rygoje, dizainerė nurodė žaidybinį, žaismingumo, aspektą – ne tik utilitarios funkcijos, bet ir emocinio poveikio, „suteikiančio gyvenimui džiaugsmo“²⁶, prasme. Jos „trumpame kalbėjime“, kuris buvo pavadintas *Toys: Not Only for Kids (Žaislai: ne tik vaikams)*, yra išskirta keletas sudėtinių jos dizaino dimensijų: emocijų provokacija, kūrybingo naudojimo galimybė, su dizaino objektais susiejami pasakojimai ir linkėjimai bei objektams suteikiami charakteriai arba personažų bruožai²⁷.

Vienas ryškiausių Baradinskienės dizaino ypatumų – transformacija – yra pasitelkiama įvairiai. Vieni objektai, tokie kaip *Gėlė (Flower)*, *Rot* yra daugiafunkciniai. *Rot* gali būti transformuojamas į kėdę, klaupą, stalėlį [2 il.], o daugiafunkcinis objektas *Gėlė (Flower)* – į kėdę, šezlongą, gultą, stalėlį [3 il.]. Panašus yra objektas *Flora* [4 il.]. Išvyniotas jis gali tapti patogiu čiužiniu, o sutvirtinus pagrindą – sėdėti tinkama žaisminga gėle, primenančia 1971 m. italų grupės *Strum*, Giorgio Ceretti, Pietro Derossi ir Riccardo Rosso sukurtą *Pievą (Pratone)*. Yra tokių Baradinskienės dizaino objektų, kuriuose gali būti įvairiai transformuojamas modulis. Skirtingai jungti galima modulių korpusinių baldų sistemų *Oxo*, *Ovo* elementus. Reikiamas

25 „ICON: Rocking-chair *KU-DIR-KA* by Paulius Vitkauskas“, in: *Lithuanian Design: Past, Present, Future: An Exhibition at World Design Capital Helsinki 2012*, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2012, [p. 57].

26 Iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 21.

27 Rasa Baradinskienė, *Toys: Not Only for Kids: Pecha Kucha Night*: ekraninio pristatymo skaidrės, Ryga, 2011.

4. Rasa Baradinskienė, daugiafunkcinis baldas *Flora*, 2006, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, fotostudijos *Doli* nuotrauka

Rasa Baradinskienė, multifunkcinis objektas *Flower*, 2004

5. Rasa Baradinskienė, kėdė *Kūnas (Body)*, 2007,
Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka
Rasa Baradinskienė, chair *Body*, 2007

vizualus įspūdis sukuriama įvairiai dėstant *Geo* baldo stalčiukus. Yra objektų, kurių skirtinga erdvinė forma sukuriama aktyviai įtraukiant dizaino suvokėją (arba vartotoją). Jis gali judinti objektų dalis, pavyzdžiui, kėdės *Mama*, *Kūnas (Body)* [5 il.]. Pasitelkdama transformaciją, Baradinskienė provokuoja tapti kūrybingu tiek dizaino kūriniu suvokėją, tiek ir vartotoją.

Meninės raiškos požiūriu Baradinskienė, pristatydamą savo kūrybą, akcentuoja harmoningą kontrastą:

Pagrindinis mano kūrybos ir gyvenimo moto – KONTRASTŲ HARMONIJA. Man patinka kontrastas, nes jis paryškina kraštutinių esmę: vienumą, juoda-balta, minkšta-kieta, kampuota-apvali, rimta-juokinga... Čia svarbiausia pusiausvyra, bet dar svarbiau – harmonija. Tai viena iš prielaidų ir tuo pačiu iššūkių kūrybai.²⁸

Suvenydama kontrastingus meninės raiškos elementus, Baradinskienė pasiekia stilistinę kūrybos vientisumą. Nepaisant to, kad jos objektams būdingos tiek kampuotos, tiek aptakios formos, žvelgiant į jos kūrinius galima teigti, kad tai kūrybinį braižą turinčio, vieno autoriaus kūriniai. Baradinskienės dizaino

objektų formų kontrastą atitinka spalviniai sprendimai. Vienuose jų, pavyzdžiui, korpusinių baldų sistemos *Geo*, pasitelkiamos priešingos, juoda ir balta, spalvos, papildytos prie jūros rastų akmenėlių, virtusių rankenėlėmis, koloritu [6 il.]. Kitų, ryškesnių ir švelnesnių, spalvų menininkės kūryboje daug. Nemažai raudonos, kuri ir padiktavo vienos iš dizainerės parodos, vykusios 2009 m. Lietuvos dailininkų sąjungos galerijoje, temą – *Žemuogių pievelė* [7 il.].

Baradinskienės meninei raiškai savitumo suteikia gamybos technologija ir medžiagos, tradiciškai siejamos su „moteriškais“ amatais. Nėrimas naudotas kėdei *Mama*, dekoratyvioms pagalvėms žaidimui *Iks*, nerta yra rankinių kolekcija *Hand Bag Hand*, veltinis – dėžutei *Mano*, rankinėms *Hand Bag Hand*, *Lėlėms*. Dizainerei tradicinės technikos padeda pasiekti konceptualumo. Tokios yra kėdės *Perdaryta (Remade)* [8 il.]. Pigių „kinietiškos“ gamybos kėdžių sėdimąsias dalis Baradinskienė apnėrė:

nebūtina daiktą pagaminti nuo pradžios iki pabaigos. Galima beveidžiui daiktui, pridėdant rankų darbo šilumos, suteikti savitumo. Tai – vienas iš dizaino kūrimo būdų: pagaminta Kinijoje, perkurta Lietuvoje²⁹.

28 Rasa Baradinskienė, *RASA deSIGN: Jausmų dizainas*, p. 4.

29 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 16.

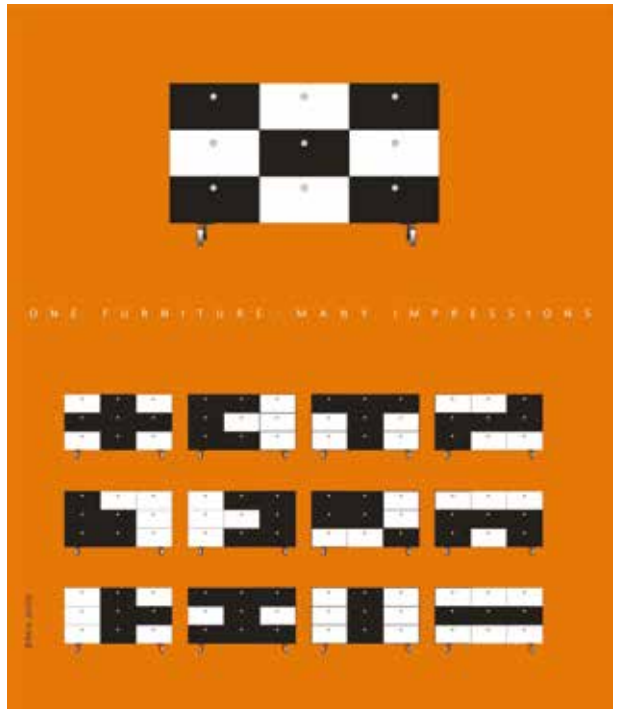
Medžiagų ir technologijų požiūriu Baradinskienės kūryba įvairi. Vien tekstilės technikų jai apibūdinti nepakanka. Atsižvelgiant į kuriamo objekto paskirtį, masinės gamybos galimybę, naudojamas ir plastikas, ir organinis stiklas, ir medis, ir metalas:

Tekstilė dominuoja kūriniuose todėl, kad man tai yra viena labiausiai prieinamų technologijų. Šioje srityje galiu lengvai taikyti savo „know how“. Tai truputį paprastina patį procesą, palengvina kelią nuo minties, idėjos iki jos realizavimo. Visgi esu labai smalsi ir atvira bet kokioms medžiagoms ir technologijoms. Nuolat ieškau bendradarbiauti linkusių gamintojų ir mielai priimu iššūkius padirbėti su pačiomis įvairiausiomis medžiagomis ir technologijomis, tarp jų ir „vyriskomis“ materijomis.³⁰

Estetinio poveikio požiūriu Baradinskienės kūriniai galima apibūdinti kaip orientuotus į teigiamą estetinę pajautą, jie turi teigiamą emocinį poveikį. Apie tai kalba dizainerė:

Man patinka kurti daugiavfunkcinius žaismingus objektus. Daiktus truputį kitokius nei „uniforminiai“ – truputį linksmus, bet tuo pačiu neprarandančius funkcijos ir tradicinės paskirties. Taip pat daiktus, kurie greta materialios ir utilitarios savo formos turi papildomą emocinį krūvį. Man tai yra tarsi ketvirto matmens suteikimas šiaip jau trimis matavimais apibūdinamai materijai.³¹

Emociniam poveikiui apibūdinti Baradinskienė vartoja „jausmų dizaino“ sąvoką³². 2004 m. ji įkūrė *Jausmų dizaino* dirbtuves, kuriose mažais kiekiais gaminti ir gaminami *Jausmų dizaino linijos* objektai – „gausybė pačios įvairiausios paskirties kolekcijų“³³.

6. Rasa Baradinskienė, korpusinių baldų sistema *Geo*, 2000, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, Enrikos Samulionytės nuotrauka
Rasa Baradinskienė, storage furniture system *Geo*, 2000

30 Iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 21.

31 Rasa Baradinskienė, *RASA deSIGN: Jausmų dizainas*, p. 4.

32 *Ibid.*, p. 1.

33 *Ibid.*, p. 4.

7. Rasa Baradinskienė, skrajutė-knygos skirtukas parodai *Žemuogių pievelė*, 2009, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas

Rasa Baradinskienė, flyer-book mark for the exhibition *Strawberry fields*, 2009

8. Rasa Baradinskienė, kėdės *Perdaryta (Ramade)*, 2006, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka

Rasa Baradinskienė, chairs *Recycled (Remade)*, 2006

Emocinį ryšį su dizaino objekto suvokėju Baradinskienėi padeda užmegzti motyvas, kuris jos kūryboje įgyja simbolinę prasmę. Ne veltui jos kūrybinis vardas yra trinaris, sudarytas iš dizainerės vardo RASA, kūrybinės veiklos nuorodos DESIGN ir reikšminės „ženklų“ sąvokos SIGN:

sumanius ženklą, pradėjo ryškėti ir mano kūrybinio braižo išskirtinumas bei savitumas, t. y. – ženkliškumo ir simbolinių prasmių suteikimas kuriamiems

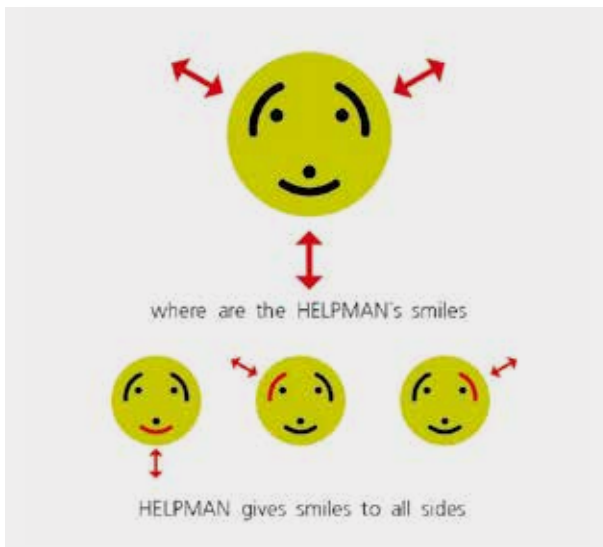
utilitariems objektams. Norėdama tai pabrėžti, didžiosiomis raidėmis paryškinau žodžio *deSIGN* antrąjį skiemenį. Tuo būdu abi mano veiklą ryškiausiai nusakančios žodinės prasmės paprastu būdu sutilpo viename žodyje. Dabar, jau žvelgdama retrospektyviai į per dešimt metų nueitą kūrybinį kelią, matau, kad šis kūrybinis vardas pasiteisino.³⁴

Baradinskienės reprezentuojamoje kūryboje motyvų galima išskirti keletą. Pasak jos, pirmasis buvo sumanytas besišypsantis veidelis – apvalus, apibendrintos formos ir kiek hipnotizuojantis žmogaus veido atvaizdas³⁵. Sukant veidelį, su trim taškais ir trim brūkšniais, ženklas yra atpažįstamas, asociatyviai tapatinamas su veidu. Nors stereotipiškai mąstant atrodo, kad akių idėją geriau atitiktų du taškai, veidą išvelgti nesunku. Taip patiriamas netikėtumo efektas, stebina itin lakoniškai dizainerės perteikta emocija. Baradinskienė pasakoja, kad motyvas gimė ruošiantis 2004 m. tarptautinei dizaino bienalei Sen Etjene, Prancūzijoje³⁶. Atsižvelgdama ir į patogesnę, mažiau kainuojantį dizaino objektų transportavimą, ji nusprendė, greta iki tol kurtų labiau monumentalių baldų projektų, jėgas išmėginti aksesuarų dizaino srityje. Taip atsirado pirmoji kolekcija – žmogaus figūrėlės, kurioms prirėikė išskirtinio veido su nuotaikinga išraiška. Besišypsantis veidelis atsikartotojo ir kituose dizaino objektuose, tokiuose kaip CD laikiklyje *Padėjėjas (Helpman)* [9 il.], o iš dalies ir CD laikiklyje *Laimės laikas (Happy Hours)* [10 il.], kuriame

³⁴ Iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 05.

³⁵ Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskienė, 2012 11 16.

³⁶ *Ibid.*

9. Rasa Baradinskienė, daugiafunkcinis objektas,
CD/rankinės laikiklis *Padėjėjas (Helpman)*, 2002,
Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas,
Valdo Jaručio ir R. Baradinskienės nuotrauka

Rasa Baradinskienė, multifunctional object,
CD/handbag holder *Helpman*, 2002

10. Rasa Baradinskienė, daugiavfunkcinis objektas, laikrodis/CD laikiklis ir raktų pakabukas *Laimės laikas (Happy Hours)*, 2005, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka
Rasa Baradinskienė, multifunctional object, watch/CD holder and key ring *Happy Hours*, 2005

abstraktų trijų taškų ir trijų lenktų linijų piešinių pakeitė vietoj skaičių laikrodžio ciferblate išdėstytos dizaino objekto pavadinimo raidės su prierašu „tebūnie laikas ne kiekybė, o kokybė“. Išraiškingo veidelio idėja tapo jausmų dizaino pagrindu:

Besišypsancio iš visų pusių veidelio idėja gimė per akimirką, specialiai sėdėti prie darbo stalo nereikėjo. Tai buvo įkvėpimas. Prieš išvykdamą į Sen Etjeno bienalę, buvau pasiruošusi daug lipdukų ir porą savaičių, kol vyko paroda, bendravau su lankytojais, dalinau lipdukus ir visiems parodydavau „veidelio šypsenos principą“ bei fiksavau fotografijoje žmonių reakcijas. Nustebau, kokią galią užkrėsti šypsena turi

trys elementarūs taškai bei trys linijos ir kad taip paprastai galima prisidėti prie emocijų pasaulio. Man pačiai tai buvo gražus atradimas, patvirtinimas, kad tai veikia, yra gyva. Norėjosi kalbėti jausmingai, gal kiek vaikiška, tačiau visiems suprantama kalba, pasitelkus ženklą, nuotaiką, jausmą. Man atrodė prasminga eiti ta linkme, kuri mane „pasigavo“.³⁷

Po „veidelio“ atsirado rankos motyvas, keliantis apkabinimo, šilumos, bendrumo asociacijas. Rankas turi kėdės *Mama* [11 il.], *Kūnas (Body)*, rankinės *Hand Bag Hand*, kurių dizainą papildė dar ir žodžių žaismas. Norėdama išspręsti jų užsegimo klausimą, dizainerė nutarė ant rankų uždėti žiedus – gėlių žiedų formos.³⁸

Trečiasis motyvas Baradinskienės kūryboje yra simbolinės žmonių figūrėlės, sudarančios pačios įvairiausios paskirties daiktų liniją, pavadintą *Lėlės*. Pirmasis, pasak jos, buvo asmens sargybinis (*Bodyguard*)³⁹. Per keletą metų motyvas buvo išplėtotas. 2006 m. velykinei parodai *Kiaušinis*, dedikuotai vyrams, vykusioje tekstilės galerijoje *Aukso avis*, Baradinskienė sargybinį „išsodino“ į elipsę: „taip asmens sargybinis, belytis angelas, virto vyrų“⁴⁰. Vėliau dizainerė jam į draugiją sukūrė moterį, abu buvo dekoruoti Veneros ir Marso ženklais. Po kurio laiko jie „tapo pora“, o pritaikius dizaineri patikusią mintį „mes esame angelai, turintys po vieną sparną, ir galime skristi tik apsikabinę“, vienas kitą „apkabino“. *Lėlės* motyvas augo atsikartodamas įvairios paskirties daiktuose – lėlė-pakaba, lėlė-veidrodis, lėlė-širma, lėlė-rankinė, lėlė-dangoraižio idėja [12, 13 il.]. Galiausiai motyvas, juodai dažytos lėlių širmos, buvo perkeltas ir į scenografiją – Vilniaus *Lėlės* teatre sukurta poezijos spektaklį *Šekspyrap, t. y. Šekspyras* (2010) pagal Viljamo Šekspyro sonetus.

37 *Ibid.*

38 *Ibid.*

39 *Ibid.*

40 *Ibid.*

11. Rasa Baradinskienė, kėdės *Mama*,
skrajutė-knygos skirtukas,
skirtas *Mamai*, 2005,
Rasos Baradinskienės asmeninis
archyvas, autorės nuotrauka
Rasa Baradinskienė, chairs *Mama*,
flyer-bookmark for *Mama*, 2005

12. Rasa Baradinskienė, skrajutė-knygos
skirtukas *I ♥ Dolls* kolekcijai, 2009,
Rasos Baradinskienės asmeninis
archyvas
Rasa Baradinskienė, flyer-bookmark
for *I ♥ Dolls* collection, 2009

Daiktų kolekciją pavadinimu *Lėlės* pristatančioje skrajutėje užrašiusi „I ♥ Dolls“ nustebau. Vaikystėje nemėgau lėlių. Supratau, kad kurdama šią dizaino kolekciją su jomis „susitaučiau“. Kūryba – lyg sielos gelmių veidrodis, prabylantis per simbolius.⁴¹

Iš vienos srities į kitą migruojantys, įvairiai plėtojami besišypsiančio veidelio, rankos, lėlių, taip pat ir

kiti – debesų [14 il.], kačių akių [15 il.], bangos – motyvai išryškina Baradinskienės intenciją kurti dizaino objektų serijas, ciklus, kolekcijas, „auginti keliolikos skirtingų objektų šeimas“⁴². Taip atrandama galimybė „išmėginti vieną ar kitą motyvą pritaikant skirtingoms paskirtims, išreikšti taikant skirtingas medžiagas ir technologijas, „žaisti“ įvairiais dydžiais“⁴³.

42 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskienė, 2012 11 23.

43 Iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 21.

41 *Ibid.*

13. Rasa Baradinskienė, dizaino objektai iš kolekcijos *Lėlės*, 2010, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka
Rasa Baradinskienė, design objects from the collection *Dolls*, 2010

BARADINSKIENĖS KŪRYBOS REPREZENTAVIMAS

Vienas iš kūrybos pristatymo, reprezentacinio tapatumo segmentų – parodinė veikla – Baradinskienės kūrybinėje biografijoje yra ypač gausi. Ji yra dalyvavusi per 50 parodų Lietuvoje ir užsienyje. Jos veikla apėmė ne tik dalyvavimą, bet ir jų organizavimą. Dizainerė pripažįsta svarų savo indėlį plėtojant Lietuvos dizainą:

Tapau pirmąja Vidurio ir Rytų Europos dizainere, kartu su grupe *A.K.I.S* pristaciausi savo darbus pasaulinio lygio parodoje *Salone Satellite* (Milanas, Italija) bei kartu su šia grupe 2001 m. inicijavusia *Dizaino galerijos* įsteigimą tuometinės *Litexpo* baldų parodos formate, kuri buvo apdovanota *Debiuto* prizų.⁴⁴

Kertiniais Lietuvos dizainerių kūrybos pristatymo įvykiais atkurtos nepriklausomybės laikotarpiu tapo parodų ir konferencijų centre *Litexpo* rengtos parodos *Baldai*, *Dizaino savaitės* renginiai, dalyvavimas dizaino parodose užsienyje.

Baradinskienės kūryba buvo matoma visose svarbiausiose dizaino parodose Lietuvoje – *Dizaino savaitėse*, *Litexpo* vykusiuose renginiuose, dalyvauta dizaino konkursuose [*neformate*], rengtos asmeninės parodos (*Žemuogių pievelė* (2009), *Tarp debesų* (2010) Lietuvos dailininkų sąjungos galerijoje), dalyvauta teminėse (*Rankinė* (2003), *Žaisliukas* (2004), *Laikrodis* (2005) LDS galerijoje, kt.). Užsienio parodose taip pat buvo itin aktyviai dalyvaujama (asmeninės parodos, užsienio šalių dizaino savaitės, bendros Lietuvos dizainerių ekspozicijos). Tai rodo, kad XXI a. 1 deš. Baradinskienės kūryba buvo pristatoma plačiai, o kūrybinis vardas buvo girdimas nuolat.

Lietuvos dizaino pristatymo situacija pakito prieš keletą metų. Antrasis XXI a. dešimtmetis ir trečiasis atkurtos nepriklausomybės dėl susidariusios naujų dizainerių pristatymo ir naujų vardų atsiradimo si-

⁴⁴ Rasa Baradinskienė, *RASA deSIGN: Jausmų dizainas*, p. 4.

4. Rasa Baradinskienė, atšvaitas, staleliai, pufai *Debesys*, 2010, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka

Rasa Baradinskienė, reflector, tables, footstools *Clouds*, 2010

tuacijos jau turintiems vardą tapo iššūkiu. Taigi gerai žinomi Lietuvos dizainerių vardai, jų kūryba susiduria su jaunųjų kūrėjų pateiktomis drąsiomis idėjomis ir nauja globalaus šiuolaikinio dizaino idėjų bei meninės raiškos interpretacija.

Dizaino reprezentacijos kaitai didelę įtaką padarė 2 deš. pradėti rengti jaunuosius dizainerius pristatantys konkursai, jaunųjų darbai buvo išsyk įtraukti į Lietuvos dizaino reprezentacijos lauką.

Minėtinas VDA Dizaino inovacijos centro iniciatyva pradėtas rengti dizaino (grafinio, komunikacinio, kostiumo, gaminio, pramoninio) konkursas *Jaunojo*

dizainerio prizas. Rengiant pirmąjį 2011 m. ir antrąjį 2012 m. konkursus, pažymėta, kad jais siekta:

suteikti galimybę jaunesiems [dizaineriams – R. J.] pristatyti savo darbus plačiai visuomenei. Naujos kūrėjų kartos idėjos gali tapti realiais produktais bei rinkos dalimi, todėl itin svarbu paskatinti jaunuosius dizainerius tobulėti bei populiarinti dizainą kaip specialybę.⁴⁵

45 „Apie konkursą“, in: *Jaunojo dizainerio prizas 2011*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011, p. 2.

15. Rasa Baradinskienė, šviestuvai *Kačių akys*, arbatinukų uždangalai *Katinai*, 2002, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka

Rasa Baradinskienė, lights fixtures *Cat eyes*, tea cosies *Tom-cats*, 2002

Šie konkursai, taip pat ir rengiami užsienyje, kuriuose noriai dalyvauja jaunieji Lietuvos dizaineriai, atvėrė kelią naujų vardų įtvirtinimui gaminio, pramoninio dizaino srityse. 2011 ir 2012 m. gaminio bei pramoninio (produkto ir industrinio) dizaino sričių Lietuvos dizainerių gretas papildė konkursų prizininkai, VDA Vilniaus fakulteto Dizaino katedros studentai Arūnas Sukarevičius, Deividas Juozulynas, Kristina Zakaraitė, Aleksandr Dubickij ir kiti⁴⁶.

Panašaus pobūdžio konkursai skatina konkurenciją, verčia peržiūrėti kūrybinę veiklą, atkreipti dėmesį į

46 2011 m. Arūno Sukarevičiaus *Krėslas su kišenėmis* pelnė pagrindinį gaminio ir pramoninio dizaino kategorijos prizą; Deivido Juozulyno *Medžiagų porėtumo analizės aparato dizainas* – papildomą gaminio ir pramoninio dizaino kategorijos prizą; 2012 m. Kristinos Zakaraitės dantų atspaudų modelių skeneris *XYZ scann* – pagrindinį prizą; Aleksandro Dubickio *Supamasis krėslas* – papildomą; in: *Jaunojo dizainerio prizas 2011*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011, p. 10, 14; *Jaunojo dizainerio prizas 2012*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2012, p. 32, 36.

naujų dizaino tendencijų ir kūrybinio tapatumo sąveiką, o kartu ir kūrybinės veiklos pristatymo kokybę bei vertę. Pasak VDA rektoriaus Audriaus Klimo, *Jaunojo dizainerio prizos* konkursas „rodo pavyzdį profesionalioms dizainerių organizacijoms, kaip reikia propaguoti, organizuoti ir realizuoti reikšmingą projektą, kuris yra svarbus ne tik akademijos bendruomenei, bet ir Lietuvos dizainui apskritai“⁴⁷.

Greta *Jaunojo dizainerio prizos* minėtinas dar vienas svarbus 2012 m. Lietuvos dizaino forumo ir kuratoriaus Mariaus Dirgėlos surengtas nacionalinio Lietuvos dizaino konkursas – *Geras dizainas*, kuriuo buvo apibendrinti ne tik šių dienų, bet ilgesnio laikotarpio Lietuvos dizaino pasiekimai, dar kartą įtvirtinti žinomų kūrėjų darbai, pristatyti ir jaunųjų kūrinių. *Gero dizaino* apdovanojimu siekta dviejų pagrindinių tikslų. Pirma, paskatinti gamintojus pripažinti, kad

47 Audrius Klimas, [įvadinis *Jaunojo dizainerio prizos 2011* tekstas], in: *Jaunojo dizainerio prizas 2011*, p. 6.

geras dizainas yra, pasak konkurso rengėjų, papildomas argumentas rinkoje⁴⁸. Antra, pristatyti Lietuvos dizainą, kurio reprezentacijos funkcija šiuo atveju suvokiama, viena vertus, kaip visuomenės informavimas ir edukacija, antra vertus, kaip naudinga valstybei veikla: „iš konkurso nugalėtojų suformuotos parodos puikiai pristato šalį pasaulyje“⁴⁹.

Šie du apdovanojimai buvo integruoti į 2012 m. Lietuvos dizaino, trijų dalių dizaino ekspoziciją *Lietuvos dizainas: praeitis, dabartis, ateitis*, pristatytą Helsinkyje – 2012 m. pasaulio dizaino sostinėje:

Lietuvos dizaino dabartį reprezentuoja Lietuvos dizaino prizo *Geras dizainas* nugalėtojai: <...> *ACME peanut mouse*, šiais metais pripažinimo Singapūre sulaukęs Jono Jurgaičio supamasis krėslas *Ops*, Ritos Kazokaitės besilaukiančioms moterims skirti rūbai *Adjust2U*, universalus transformuojamas Mindaugo Žilionio baldas *Spina*, *Audimo* rūbų kolekcija Londono olimpiadai bei daugelis kitų. *Ateities* dalyje pristatomi šių metų *Jaunojo dizainerio* konkurso nugalėtojų ir konkurso *Geras dizainas* projektų kategorijos nugalėtojų kūriniai.⁵⁰

Parodą lydinčiame *Lietuvos dizaino forumo* informaciniame leidinyje⁵¹ atsispindi nauja Lietuvos dizaino, o kartu ir atskirų dizainerių reprezentacijos situacija. Čia, kaip minėta, akcentuoti trys Lietuvos dizaino aspektai, praeitis, dabartis, ateitis, regis, duoda pažadą pristatyti svarbiausius Lietuvos dizaino akcentus. Lietuvos dizaino praeities etapas siejamas su sovietinio laikotarpio gaminiais – televizoriais, magnetofonais,

48 „Lietuvos dizaino prizas *Geras dizainas*“, in: *Lietuvos dizaino forumas*, [interaktyvus], 2012, [žiūrėta 2012-11-04], <http://www.dizainoforumas.lt/lt.php/gd/apiekonkursas>.

49 *Ibid.*

50 „Lietuvos dizainas – pasaulio dizaino sostinėje!“, in: *Lietuvos dizaino forumas*, [interaktyvus], 2012 09 12, [žiūrėta 2012-11-04], <http://www.dizainoforumas.lt/lt.php/?id=259>.

51 *Lithuanian Design: Past, Present, Future: An Exhibition at World Design Capital Helsinki 2012*, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2012.

dažnai kaip vaizdinis šaltinis cituojamu dulkių siurbliu *Saturnas*, kt. Ateitį, kaip ir dera, reprezentavo jaunieji dizaineriai, o štai tarp dabarties ir praeities atsirado nemenka, beveik dviejų dešimtmečių, spraga. Suprantamas parodos rengėjų noras pristatyti tai, kuo Lietuva kaip „dizaino šalis“ gali didžiuotis. Tuo atveju jų Lietuvos dizaino reprezentacijos pasirinkimas yra pateisinamas. Tačiau, pažvelgus į kūrinių datas, paaiškėja, kad Lietuvos dizaino dabartis yra tarp 2009 ir 2012 m. (ir vienas ankstesnis, 2007 m. M. Žilionio dizaino kūrinys *Spina*). Taigi pristatant menką dabartinio Lietuvos dizaino istoriją, iš jos „išnyko“ ne vienas dizainerio vardas, taip pat ir Baradinskienės.

Jos vardo nėra ir kito 2012 m. projekto, *Baltijos–Ukrainos dizaino dienos*, leidinyje⁵². Projekte Lietuvos dizaino pristatymą kuravo Vytautas Gurevičius. Baradinskienės kūryba nepristatoma ir 2012 m. Nacionalinės kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacijos (KIK) projekte⁵³.

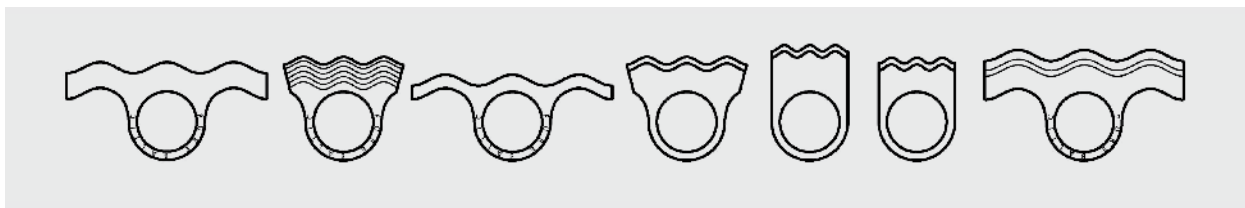
Kalbant apie dalyvavimą užsienio parodose, didesnės Lietuvos dizaino ir atskirų dizainerių kūrybos pristatymo galimybės atsirado tuomet, kai Lietuva tapo Europos Sąjungos nare.

Parodose Baradinskienė pradėjo dalyvauti nuo 1989 m. Jos kūrybinėje biografijoje taip pat žymi tautoskyra. Iki 2004 m. dominavo parodos Lietuvoje, išskyrus keletą Prancūzijoje ir Italijoje, o nuo 2004 m. jų geografija išsiplėtė Vokietijos, Prancūzijos, Australijos, Serbijos, Meksikos, Belgijos, Suomijos, JAV, Italijos link. Tarp užsienio parodų, pristatančių Lietuvos dizainą, reikia prisiminti 2010 m. Frankfurto kasmetėje interjero ir aksesuarų parodoje *Tendence* surengta bendra *Lietuvos dizaino bloko* ekspozicija (*Lithuanian Design Block*), kurioje Baradinskienė dalyvavo kartu su kitais garsiaisiais Lietuvos dizaineriais.

Minėtinos ir 2011–2012 m. parodos. 2011 m. Rygoje vyko Šiaurės ir Baltijos šalių dizaino paroda

52 *Дни Балто–Украинского дизайна 2012*, Kijevas: [s.l.], 2012.

53 *Curiosity and Surprises: The Best Ideas of Lithuanian Creative and Cultural Industries*, [Vilnius]: Tarptautinių kultūros programų centras, Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2012.

16. Rasa Baradinskienė, šviestuvus ir aksesuarai *Baltos bangos* (*Pure Baltic*), 2011, Rasos Baradinskienės asmeninis archyvas, autorės nuotrauka

Rasa Baradinskienė, lights fixtures and accessories
Pure Baltic, 2011

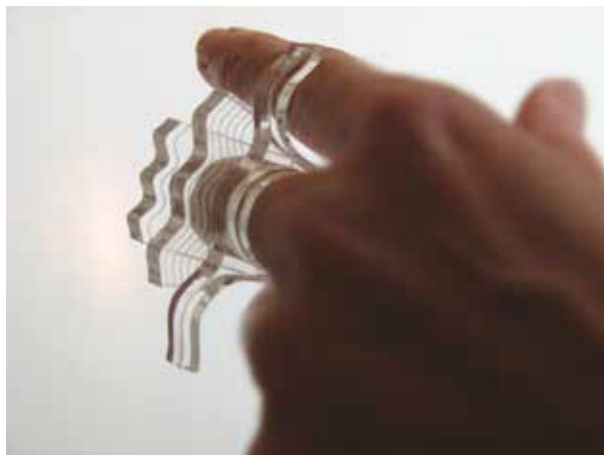
NordicBaltic Designers Event pavadinimu *16 steps closer* (*16 žingsnių artyn*), kitais metais perkelta į Vilnių VDA ekspozicijų salę *Titanikas* ir į Helsinkį (*Wonderwater on the Baltic Sea*). Jose buvo pristatyti autorių iš Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Danijos, Islandijos, Estijos, Latvijos dizaino objektai, o Lietuvą atstovavo R. Baradinskienė ir J. Brundza.

Parodoms Baradinskienė pateikė švarios ir gražios Baltijos jūros idėją atitinkančius dizaino objektus⁵⁴. Eksponuota šviestuvų ir aksesuarų kolekcija *Baltos bangos* (*Pure Baltic*) [16 il.] parodė, kad dizainerė lieka ištikima anksčiau įtvirtintiems kūrybos principams, asmeninio dizaino tapatumui. Dizaino objektuose akcentuota simbolinė prasmė, apibendrinta, ženklą primenanti forma:

Kurdama objektų kolekciją, dedikuotą BALTIJOS JŪRAI, pradžioje pradėjau „žaisti“ žodžiais. Kalba svarbi tuo, jog ji yra vienas stipriausių tautinės tapatybės veiksnių. Kadangi lietuviški žodžiai BALTIJA ir BALTAS turi tą pačią šaknį, tai pakreipė mano mintį BALTŲ BANGŲ kryptimi. Tada šios bangos įgavo įvairių papuošalų ir šviestuvų pavidalus ir funkcijas. Visi šie objektai – tai tarsi priminimas, jog mes, žmonės ir gamta, esame labai susiję tarpusavyje.⁵⁵

54 „Į Lietuvą atkeliauja Šiaurės ir Baltijos šalių paroda *16 žingsnių artyn*“, in: *Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje*, [interaktyvus], 2012 02 02, [žiūrėta 2012-11-03], http://norden.lt/index.php?show_content_id=34&news_id=1646.

55 *LT2012: Dizaino indeksas*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012, p. 66.

Šios parodos ir kiti kūrybos pristatymo įvykiai, kompensavo 2 deš. atsiradusį Baradinskienės kūrybos reprezentacijos bei kūrybinio vardo įtvirtinimo trūkumą. Svarbi kūrybinio vardo įtvirtinimo priemonė yra spausdinta ar interaktyvi, dizaino įvykius lydinti informacija, pasiekianti suinteresuotus asmenis, plačiąją visuomenę. Verta pastebėti, kad tokiuose šaltiniuose vyrauja ne teorinė Lietuvos dizainerių, šiuolaikinės Lietuvos dizaino raidos analizė, bet vizualiai perteikta, pristatanti darbus. Svariu veiksniu asmeninei reprezentacijai yra pačių autorių rašytos kūrybinės biografijos, kūrybos moto, užsienio ir Lietuvos parodų, dizaino įvykių bei kitų dizainerių kūrybinės veiklos apžvalgos.

Žvelgiant tarptautiniu mastu, lietuvių dizainas į dizaino istoriją įsipina vangiai. Nėra pasaulinio lygio leidinių, išleistų garsių leidyklų ir tapusių bestseleriais. Dabarties nacionalinė Lietuvos dizaino istorija, jo „metraštis“ nėra rašomas. Taigi lietuvių dizainerių vardo įtvirtinimas tarptautiniame dizaino diskurse, stokojant ir teorinės refleksijos, ir, greičiausiai dėl to, kad nėra vieno stipraus centro⁵⁶, susiduria su kliūtimis.

Pavyzdžiui lietuviams galėtų būti dažnai pastaruoju metu minima Lenkijos dizaino vadyba. 2011 m. VDA ekspozicijų erdvėse *Titanikas* Lenkijos pramoninis dizaino institutas surengė savo šalies pramoninio dizaino parodą *Pridėtinė vertė: pasaulinis dizainas iš Lenkijos*, kurioje rodyti per pastaruosius penkerius metus Lenkijoje sukurti ir pagaminti dizaino objektai. Jos rengėjai siekia nacionalinį lenkų dizainą įrašyti į globalaus dizaino istoriją:

Ši paroda – tai tarsi bandymas įvertinti lenkų galimybes prasibrauti su savo produktais į pasaulinę rinką, įsitvirtinti šiuolaikinėje sąmonėje. Mums nesvetima svajoti apie tai, kad lenkų dizainas turėtų savo ikoną,

56 Lenkijoje, Pramoniniame dizaino institute, yra sutelkti svarbiausi nacionaliniai, analogiški lietuvių dizainui, įvykiai – *Dizaino dienos* (*Gdynia Design Days*), *Jaunasis dizainas* (*Young Design*), *Geras dizainas* (*Dobry Wzór*); *Instytut Wzornictwa Przemysłowego*, [interaktyvus], [žiūrėta 2012-11-13], <http://www.iwp.com.pl/project>.

kad jos būtų tapatinamos su lenkiškumu taip, kaip didžiųjų skandinavų, italų ar amerikiečių kūrėjų projektai siejami su jų tautiškumu. <...> Judame pirmyn, o į pasaulinį dizainą įnešame naujų vertybių: šviežių požiūrį, nestandartinius sprendimus ir tai, kas būdinga neramiai lenkiškai „romantinei dvasiai“ – inovatyvumą – didžiausią vertybę šiuolaikiniame pasaulyje.⁵⁷

Lenkų pastangas nacionalinį dizainą integruoti į globalų dizaino kontekstą įdomiai ir greičiausiai kulkiam lietuviui būdai stebinančiai papildė Ewos Solarz knyga *D.I.Z.A.I.N.A.S.*, „rinkinys septyniasdešimties daiktų, kuriuos sukūrė pasaulio talentingiausi ir garsiausi projektuotojai“⁵⁸. Šioje knygoje greta pasaulinių dizaino istorijos ikonų, pasaulinę dizaino istoriją atstovaujančių užsienio „ponų dizainerių“ buvo įtraukta nemažai lenkų dizainerių. Jie reprezentuoja ne tik Lenkijos nacionalinio dizaino, bet ir asmeninės kūrybos, kūrybinio vardo tapatumą. Tai Oskaras Zięta ir jo skardiniai, pripučiamus žaislus primenantys baldai, *Melafor* (Agata Kulik-Pomorska, Paweł Pomorski) miško kelmus primenančios kėdutės, *Moho Design* (Magdalena Lubińska, Michał Kopaniszynas) karpinius primenantys kilimai ir kt. Tokiu būdu greta šiuolaikinių dizaino lyderių iš Didžiosios Britanijos, Olandijos, Italijos, Šveicarijos, Prancūzijos, Ispanijos, Japonijos, Belgijos, Švedijos atsirado ir Lenkijos dvispalvė.

Lietuvos dizaino reprezentacija rūpinasi keletas sklaidos „centrų“. Vienas jų – Lietuvos dizainerių sąjunga buvo įkurta dar prieš Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą 1988 m., kiti – šio amžiaus 2 deš.: Lietuvos dizaino forumas įkurtas 2006, VDA dizaino inovacijų centras – 2007 m., Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija – 2009 m., kai suaktyvėjo poreikis Lietuvos dizainą pristatyti plačiau. Situaciją taikliai atspindi Jurgitos Juospaitytės-Bitinienės įžvalgos:

57 *Pridėtinė vertė: Pasaulinis dizainas iš Lenkijos*: Informacinis leidinys, Varšuva: Pramoninio dizaino institutas, 2011.

58 Ewa Solarz, *D.I.Z.A.I.N.A.S.*, vertė Irena Aleksaitė, Vilnius: Modernaus meno centras, 2012, p. 5; Eadem, *D.E.S.I.G.N.*, Warsaw: Wydawnictwo Dwie Siostry, 2010.

Nors daugeliui kūrybinių industrijų sričių, taip pat ir dizainui, vietinė Lietuvos rinka jau per maža, svarbu, kad pasaulinė paklausa kūrybinei produkcijai nepaliaujamai auga sukurdamą dideles galimybes realizuoti šalies kūrybiškumą. Dizainas, kaip ir visa kultūra, gali tapti reikšminga mažos šalies ekonomikos politikos dalimi bei efektyvia įvaizdžio kūrimo priemone.⁵⁹

Svarbią informacijos sklaidos funkciją atlieka Lietuvos dizainerių sąjunga. Nors jos leidiniai pasirodo retai, jiems būdinga platesnė informacija, pristatyta daugiau kūrėjų. Pradiniam Lietuvos dizaino prisistatymo etapui buvo svarbus Lietuvos dizainerių sąjungos ilgai rengtas ir 2001 m. išleistas informacinis leidinys su iškalbinga antrašte *Dizainas 001: Naujas kraujas* bei ne mažiau intriguojančiu viršelyje išspausdintu retoriniu klausimu *Ar mes gyvi?*:

Jo išleidimu siekiama visų pirma priminti visuomenei apie šios kūrybinės organizacijos egzistavimą, aktyviai išreikšti jos visuomeninę poziciją kultūros bei meno klausimais bei įtvirtinti dizainerio kaip menininko-profesionalo statusą⁶⁰.

2007 m. pasirodė naujas Lietuvos dizainerių sąjungos katalogas su dizainerių kontaktais, darbų iliustracijomis (šiam kataloge Baradinskienės pavardė yra). Jį numatyta platinti Lietuvoje ir už jos ribų, siekta „ne tik atgaminti primirštus ryšius, bet praplėsti pažinčių ratą“⁶¹. 2012 m. sąjunga išleido didelės apimties *Dizaino indeksą LT2012*⁶². Leidinyje yra pristatyta įvairių sričių dizainerių kūryba, atspausdinti Baradinskienės kūri-

niai – aksesuarų kolekcija ir šviestuvai *Baltos bangos* (*Pure Baltic*). Šiame kataloge jau nebesvarstoma, ar Lietuvoje dizainas gyvas, nesiekiami priminti, kad jis yra, bet konstatuojama jo svarba plėtojant Lietuvos kultūrinės industrijas bei šalį reprezentuojant užsienyje:

Lietuvos dizainerių sąjunga (įkurta 1988 m.) sudarė *Dizaino indeksą LT2012* siekdama fiksuoti <...> Lietuvos dizainerių pasiekimus, kurių esminis bruožas – perėjimas nuo vietinės rinkos prie tarptautinio lygmens tiek inovatyvių technologijų, tiek pažangių tendencijų taikymo plotmėje. Ir tai ne tik palanki šios knygos sudarytojų nuomonė – svarbūs tarptautiniai apdovanojimai, dizainerių projektų įgyvendinimas, dalyvavimas įvairiuose konkursuose bei parodose visame pasaulyje patvirtina lietuviško dizaino proveržį. <...> *Dizaino indeksas LT2012* – tai ne tik paprastas dizainerių ir jų projektų sąrašas, tai kūrybinė sektoriaus ataskaita ir patiems sau, ir platesnei visuomenei, Lietuvos dizaino industrijos reprezentavimas tarptautiniu lygiu.⁶³

Kalbant apie reprezentacinį tapatumą, verta paminėti leidinį *Lietuvos ir dizaino simboliai*⁶⁴, kuriame dizainerių kūryba atsiskleidė kitokiu, ne tik Lietuvos dizaino reprezentacijai naudojamu dizaino inovacijų ir technologinės pažangos aspektu. Kadangi čia buvo akcentuota Lietuvos dizaino, o kartu Lietuvos, kaip tautos, reprezentacija, dizaineriai pateikė savo kūrinius kartu su sumanytais šalies simboliais bei jų komentarus. Lietuvos ir dizaino simboliai buvo įvairūs – susieti su praeitimi, istorija, kultūrine atmintimi, retoriškai klausta, kokia bus Lietuva. Baradinskienei Lietuvą simbolizuoja kalba:

59 Jurgita Juospaitytė-Bitinienė, „Dizainas Lietuvoje: ištakos, raiška, perspektyvos“, in: *Dizaino indeksas: LT 2012*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012, p. 15.

60 „Naujas dizaino leidinys“, in: *Centras*, 2002, Nr. 5, p. 8.

61 Tautvydas Kaltenis, [įvadinis tekstas], in: *Lietuvos dizainerių sąjungos katalogas'07*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2007, p. 1.

62 *Dizaino indeksas: LT 2012*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012.

63 Tautvydas Kaltenis, „Sudarytojo žodis“, in: *Dizaino indeksas: LT 2012*, p. 8–9.

64 *Lietuvos ir dizaino simboliai 2001–2011*, sudarytojai V. Gurevičius, N. Kalinauskas, J. Brundza, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2011.

tai yra vienas pagrindinių tautinės tapatybės veiksnių. Būdama seniausia indoeuropiečių kalba, LIETUVIŲ KALBA nusipelnė ypatingo dėmesio. Kalboje telpa labai daug kas: istorija, kultūra, kūryba, paveldas, savitumas, bendrystė. Tai tarsi tautos kodas, jos gyvavimo bei išlikimo pagrindas ir esminis skiriamasis žymuo. Vienas grafinių, regimų kalbos išraiškos simbolių galėtų būti garsiakalbis, ruporas. Jis įkūnija nematerialų garsą, jį sustiprina.⁶⁵

Lietuvos ir dizaino simboliuose nacionalinis Lietuvos dizaino pristatymas papildytas individualiu kultūrinės, kūrybinės tapatybės suvokimu, individualiomis vertybinėmis nuostatomis, leido suvokti dizainerį ne tik kaip profesionalą, bet ir pažvelgti į jį kaip į asmenybę, dvasinės Lietuvos kultūros kūrėją:

Savo rankose laikote pirmąjį reprezentacinį leidinį, kuris atspindi šiuolaikinius Lietuvos dizaino laimėjimus per pastarąjį dešimtmetį. Čia rasite dvidešimties, mūsų manymu, geriausių pramoninio dizaino autorių labiausiai pastebėtus ir nusipelnčius darbus, kurie šalia tų pačių autorių pasiūlytų Lietuvos simbolių įgauna ne tik materialų, bet ir dvasinį pavidalą.⁶⁶

Be parodinės veiklos, kūrybos pristatymo rašyti-niuose šaltiniuose, dizaino komunikacijai svarbi ir pačių dizainerių praktikų pateikiama teorinė dizaino refleksija. Baradinskienė prie jos prisilietė gana plačiai, buvo ne vieno su dizainu siejamo žurnalo bendraautorė (viena iš žurnalo *Naujas Namai, Namai ir aš* redaktorių).

Per atkurtos nepriklausomybės laikotarpį vienu pagrindinių Lietuvoje informacijos apie dizainą šaltinių buvo nuo 1998 m. leidžiamas žurnalas *Centras*, padėjęs įtvirtinti naujus dizainerių vardus, populiarinti dizainą, suteikti jam svarbos. Baradinskienė, „pirmiausia

dizainerė, bet ir ne mažiau įdomiai rašanti mūsų [žurnalo *Centras – R. J.*] autorė“⁶⁷, kaip ir dalis kitų Lietuvos dizainerių, savitą požiūrį į dizainą skleidė rašydami apžvalginio, informacinio pobūdžio straipsnius⁶⁸. Tai jai padėjo perteikti straipsniams būdingas emocionalus, asmenišką, šmaikštus kalbos stilius.

Minėtinas ir Roberto Jucaičio leidinys *Portfolio. Design: a Development Tool For Lithuanian Business*, suteikęs dizaino sklaidai ir pristatymui naujumo. Šiam leidiniui Baradinskienė taip pat rašė⁶⁹, o tuo pačiu ne-leido platesnei publikai jos užmiršti. Jos ir kitų dizainerių rašyti straipsniai parodė, kad jų teorinės refleksijos gebėjimai yra didelis dizaino praktikos privalumas.

Nors kūrybinio vardo formavimui Lietuvoje sąlygos yra geros, suvienyti įvairius kūrybos reprezentacijos segmentus, kūrybinį braižą, kūrybos pristatymą parodose, informaciją įvairaus formato leidiniuose ir taip sukurti nuolat palaikomą reprezentacinį tapatumą yra sudėtinga:

Iškilti – nėra savaime suprantamas dalykas. Reikia labai tikėti tuo, ką darai. Net ir vyrų, kurių kūryba yra nuolat pristatoma Lietuvoje, yra labai mažai, palyginus su tuo, kiek absolventų baigia dizainą, kiek sužiba, o paskui dingsta. Greičiausiai išlieka tie, kurie nepristinga atkalumo nuolat judėti pirmyn.⁷⁰

Lietuvoje dizainas turi plėtotės, plačios reprezentacijos galimybių, langas į pasaulį yra atviras, tačiau vis dar nėra tvirto dizaino ir gamybos ryšio, be to, dizaino situaciją, taip pat ir reprezentacijos galimybes lemia įsišakniję visuomenės įpročiai, kultūriniai ypatumai, kiti faktoriai:

67 „Apie autorius“, in: *Centras*, 2005, Nr. 4, p. 138.

68 Rasa Baradinskienė, „Aplink pasaulį per 10 kambarių“, in: *Centras*, 2002, Nr. 5, p. 20–22; Eadem, „Pagaminta... Kinijai“, in: *Centras*, 2005, Nr. 4, p. 58–61; Eadem, „Aplink pasaulį per 10 kambarių“, in: *Centras*, 2002, Nr. 5, p. 20–22, kt.

69 Rasa Baradinskienė, „LTD: Design Made in Lithuania“, in: *Portfolio: Design: a Development Tool For Lithuanian Business*, 2007, Nr. 1, p. 98–104.

70 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 16.

65 Rasa Baradinskienė, [Lietuvos simbolio paaiškinimas], in: *Lietuvos ir dizaino simboliai 2001–2011*, p. 9.

66 Vytautas Gurevičius, [įvadinis tekstas], in: *Lietuvos ir dizaino simboliai 2001–2011*, p. 7.

Atkreipdavau dėmesį į užsienyje kuriančias moteris, pavyzdžiui, Patricią Urquiolą, Paolą Novone, Matali Crasset – jos tikrai randa būdų, kaip savo drąsias idėjas įdiegti į gamybą ir paversti sėkmingai tiriamais gaminiais. Bandau įsivaizduoti scenarijų: kaip priimtų gamintojas lietuvių dizainerį su analogišku drąsiu pasiūlymu? Kaip ir iš patirties žinau, kad didelio entuziazmo čia nesulaukiama. Kodėl taip yra? Manau, kad daug įtakos čia turi kultūrinės tradicijos, nusistovėję visuomenės modeliai – vertybinių sistemų dominavimas, ekonominės raidos savitumai ir niuansai. Vienokios „taisyklės“ galioja, tarkim, Italijoje ar Prancūzijoje, kiek kitokios – Lietuvoje. Vakarų Europoje yra nusistovėjusi kiek kitokia pramonės ir dizaino sąsajų tradicija. Pas mus kol kas dar labai gajus greito pelno vaikymosi modelis, kuris, deja, yra visai nepalankus „šviežių“ dizaino idėjų įdiegimui.

Be to, reprezentacijai, pripažinimui svarbūs tradicija, tęstinumas. Pažvelgus į užsienio dizainerių kūrybines biografijas matyti, kad jie turėjo pripažintus mokytojus, dirbo garsių dizainerių studijose, tarp kurių – Alessandro Mendini, Philippe’as Starckas, Achile Castiglioni ir begalė kitų. Galimybė pasisemti patirties iš profesinėje veikloje įsitvirtinusių mokytojų yra didelis privalumas, tvirtas pamatas asmeninei kūrybinei veiklai. Lietuvoje, kur per pastaruosius dešimtmečius vyko tiek pervartų, tokį tradicijų tęstinumą išlaikyti nelengva. Mes turime be galo stiprią profesūrą akademiniam lygmenyje, tačiau būtų didelis privalumas padirbėti ir su mokytoju, kuris tuo gyvena. Baigę studijas mano kartos dizaineriai tikrai žinojo, kaip projektuoti, bet ką toliau su tuo daryti – ne.⁷¹

Baradinskienės mintys padeda atskleisti sudėtingus, į sociokultūrinį, ekonominį Lietuvos kontekstą įsipynusius klausimus. Išaiškėja, kad dizainerės repre-

zentacija yra tapatinama su parodine jos kūrybinės veiklos dalimi – aksesuarų ir baldų dizainu. Ne mažiau įdomi sienų dekoravimo dalis lieka kiek nuošaly. Būtent aksesuarų ir baldų dizaino srities objektų kūryboje išplėtotą estetiką ir lėmė reprezentacinį Baradinskienės kūrybos tapatumą. Atsižvelgus į dizaino ir gamybos sąveikos faktą, tenka pastebėti, kad didžioji dalis „matomų“ kūrėjos dizaino objektų yra ne pramoninės gamybos prototipai, bet kūrybiniai darbai, realizuotų kūrybinių intencijų rezultatas:

Mano kelias yra unikalus, nes mano dizaine yra labai daug kūrybos. Sakytume, juokas pro ašaras, bet tokį dizainą galima vadinti prabangiu hobiu. Daugelis mano dizaino objektų gimė ne todėl, kad juos kažkas užsakė, o todėl, kad jie „pasibeldė“, norėjo „materializuotis“. Kita vertus, būtent tokį mano saviraiškos kelią gal kiek įtakėjo ir noras turėti pakankamą kūrybinę laisvę, nes niekada nestokojau kūrybinių idėjų ir visada tikėjau ir tebetikiu, kad jų įgyvendinimas yra svarbus todėl, kad to reikia ne tik man, bet ir kitiems. Nors visada buvau atvira bendradarbiavimui su gamintojais, visgi dažniausiai nutikdavo taip, kad mano sukurti prototipai pripažinimo sulaukdavo svetur, o Lietuvos gamintojams vis būdavo nesavalaikiai arba „per daug drąsūs“.

Išimtis – daugiafunkcinis baldas vaikams *Žiedas (Bloom)*. Pirmas vilties ženklas. Taigi į dizainą tenka investuoti. Mąstant logiškai, turėtų būti atvirksčiai, dizainas turi tapti pragyvenimo šaltiniu. Viliuosi, kad ateis „grąžos“ metas.⁷²

Taigi kūrybinio tapatumo ieškoma ir dizaino reprezentacija rūpinamasi ne vien tik dėl kūrybinės saviraiškos galimybių. Baradinskienė teigia, kad skirtingai nei vaizduojamosios dailės kūrėjui, dizaineriui parodinė veikla nėra kūrybinio darbo apibendrinimas, rezultatas, vainikuojantis pastangas, tai „tram-

71 *Ibid.*

72 *Ibid.*

plynas, tarpinė stotelė, pusiaukelė ieškant gamintojo, nes, anot prof. T. Baginsko – geriausia „paroda“ dizaineriui – tai matyti savo gaminius sėkmingai parduodamus parduotuvių lentynose⁷³. Šis tikslas beveik jau pasiektas aksesuarų srityje, o stambesni objektai vis dar laukia savo išsipildymo laiko. Kita vertus, į tokią situaciją dizainerė žiūri realistiškai ir ramiai – ji tiki, kad jei idėjos bus vertos tapti tiražuojamais gaminiais, anksčiau ar vėliau taip ir įvyks, o kol kas tiesiog vyksta kelionė kūrybinės brandos link⁷⁴.

IŠVADOS

Reprezentacinis Baradinskienės kūrybos tapatumas užkoduotas jau dešimtmetį esančio kūrybinio vardo *RASA deSIGN* pavadinime. Čia akcentuotas ženklas – vienas iš svarbiausių jos kūrybos aspektų.

Dizainerės kūrinių meninė raiška yra apibendrinta, artėja prie ženklo, simbolio. „Ženkliškumą“ patvirtina pagrindiniai, antropomorfiniai, kūrinių motyvai – iki stilistinio minimalizmo išgryninti objektai: besišypsantis veidukas, ranka ir lėlė. Kūrybos motyvai yra plėtojami. Naudojant įvairią meninę raišką, skirtingas medžiagas, technologijas, konstrukciją, proporcijas, mastelį, kuriamos motyvo siejamos dizaino objektų kolekcijos.

Baradinskienės dizaino objektų funkcija utilitari, o estetika pagrįsta teigiamu emociniu potyriu. Emocinis poveikis sustiprinamas vizualią išraišką ir utilitarią paskirtį papildant specialiais jos kuriamais teksta – naratyvu. Tokiu būdu dizainerė formuoja jausmų dizaino idėją. Emocinis ryšys su dizaino objekto suvokėju yra užmezgamas įtraukiant jį į aktyvią veiklą – provokuojamos emocijos, skatinama sukurtą dizaino objektą kūrybingai naudoti.

Kūrybinis dizainerės vardas yra pristatomas nuolat ir kryptingai. Net ir XXI a. 2 deš. pradžioje, kai į dizaino lauką buvo įtraukta nemažai naujų, jaunų dizai-

nerių vardų, Baradinskienės kūryba nepranyko. Ji yra viena iš svarbiausių šiuolaikinių Lietuvos dizainerių, o greta gaminio dizaino srityje įtvirtintų Lietuvos dizainerių vyrų vardų, labiausiai „matoma“ dizainerė moteris, gebėjusi atsigręžti į svarbius asmeninio, nacionalinio Lietuvos bei Lietuvos dizaino tapatumo klausimus.

Dizainerės vardo, kūrybos išlikimą lėmė gausi parodinė veikla Lietuvoje ir užsienyje, kūrybos sklaida informaciniuose šaltiniuose, dizaino įvykius atspindinčiuose leidiniuose, specialiuose Lietuvos ir užsienio dizaino sklaidos institucijų kuruotuose projektuose. Prie kūrybinio vardo įtvirtinimo prisidėjo ir Baradinskienės rašyti apžvalginio, informacinio, analitinio pobūdžio straipsniai, kuriuose plačiau visuomenei buvo pristatomi jaunų ir jau kūrybinį vardą įtvirtinusių dizainerių vardai, apžvelgiamos ir vertinamos dizaino parodos.

Baradinskienės kūrybinio vardo reprezentacija yra sietina su parodine veikla. Dizaino objektai, kuriuos ji pristatė, dažniausiai buvo kurti be išankstinio užsakymo. Tai suteikė daugiau laisvės individualaus braižo atsiskleidimui ir susiformavimui. Dizainerės sukaupta profesinė patirtis ir nenutrūkstantis kūrybinis procesas suteikia daug daugiau galimybių užmegzti dialogą su Lietuvos ir užsienio gamintojais, o globalaus dizaino situacijai nuolat kintant – rasti naują, kūrybingą požiūrį ir išlikti sėkmingai kūrybines galias realizuojančia kūrėja.

Gauta 2012-11-25

73 Iš autorės pokalbio su Rasa Baradinskiene, 2012 11 23.

74 Iš Rasos Baradinskienės laiško autorei, 2012 11 25.

LITERATŪRA

- A.K.I.S.: *Autorių kūrybinių iniciatyvų studija*: Lankstinukas, [s.l.], [s.a.].
- „Apie autorius“, in: *Centras*, 2005, Nr. 4, p. 138.
- „Apie konkursą“, in: *Jaunojo dizainerio prizas 2011*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011.
- Baradinskienė Rasa, [Lietuvos simbolio paaiškinimas], in: *Lietuvos ir dizaino simboliai 2001–2011*, sudarytojai V. Gurevičius, N. Kalinauskas, J. Brundza, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2011.
- Baradinskienė Rasa, *RASA deSIGN: Jausmų dizainas*: Kūrybinės biografijos katalogas, [PDF], Vilnius: Rasa Baradinskienė, 2012.
- Baradinskienė Rasa, *Toys: Not Only for Kids: Pecha Kucha Night*: ekraninio pristatymo skaidrės, Ryga, 2011.
- Baradinskienė Rasa, „Words: Wills“, in: *RASA deSign*, [interaktyvus], [žiūrėta 2012-11-05], http://www.rasadesign.lt/words_wills.htm.
- Curiosity and Surprises: The Best Ideas of Lithuanian Creative and Cultural Industries*, [Vilnius]: Tarptautinių kultūros programų centras, Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2012.
- Design talents: iF Concept Design Award Yearbook 2012*, Hannover: iF Design Media, 2012.
- Dizaino indeksas: LT 2012*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012.
- Fiell Charlotte, Petter, *Charles Rennie Mackintosh*, Köln: Taschen, 2004.
- Gurevičius Vytautas, [įvadinis tekstas], in: *Lietuvos ir dizaino simboliai 2001–2011*, sudarytojai V. Gurevičius, N. Kalinauskas, J. Brundza, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2011.
- „ICON: Rocking-chair KU-DIR-KA by Paulius Vitkauskas“, in: *Lithuanian Design: Past, Present, Future: An Exhibition at World Design Capital Helsinki 2012*, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2012.
- „Į Lietuvą atkeliauja Šiaurės ir Baltijos šalių paroda 16 žingsnių artyn“, in: *Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje*, [interaktyvus], 2012 02 02, [žiūrėta 2012-11-03], http://norden.lt/index.php?show_content_id=34&news_id=1646.
- Instytut Wzornictwa Przemysłowego*, [interaktyvus], [žiūrėta 2012-11-13], <http://www.iwp.com.pl/project>.
- Jaunojo dizainerio prizas 2011*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011.
- Jaunojo dizainerio prizas 2012*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2012.
- Juospaitytė-Bitiniene Jurgita, „Dizainas Lietuvoje: ištakos, raida, perspektyvos“, in: *Dizaino indeksas: LT 2012*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012.
- Kaltenis Tautvydas, [įvadinis tekstas], in: *Kaltenis Design Works*, t. 1: *Portfolio: Interjero dizainas: Kaltenis Design Works*: Kūrybinės biografijos katalogas, [PDF], Vilnius: Tautvydas Kaltenis, 2010.
- Kaltenis Tautvydas, [įvadinis tekstas], in: *Lietuvos dizainerių sąjungos katalogas'07*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2007.
- Kaltenis Tautvydas, „Sudarytojo žodis“, in: *Dizaino indeksas: LT 2012*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012.
- Klimas Audrius, [įvadinis *Jaunojo dizainerio prizos 2011* tekstas], in: *Jaunojo dizainerio prizas 2011*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011.
- „Lietuvos dizainas – pasaulio dizaino sostinė!“, in: *Lietuvos dizaino forumas*, [interaktyvus], 2012 09 12, [žiūrėta 2012-11-04], <http://www.dizainoforumas.lt/lt.php?id=259>.
- „Lietuvos dizaino prizas *Geras dizainas*“, in: *Lietuvos dizaino forumas*, [interaktyvus], 2012, [žiūrėta 2012-11-04], <http://www.dizainoforumas.lt/lt.php/gd/apiekonkursu>.
- Lithuanian Design: Past, Present, Future: An Exhibition at World Design Capital Helsinki 2012*, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2012.
- Lietuvos ir dizaino simboliai 2001–2011*, sudarytojai V. Gurevičius, N. Kalinauskas, J. Brundza, Vilnius: Lietuvos dizaino forumas, 2011.
- Solarz Ewa, *D.E.S.I.G.N.*, Warsaw: Wydawnictwo Dwie Siostry, 2010.
- Solarz Ewa, *D.I.Z.A.I.N.A.S.*, vertė Irena Aleksaitė, Vilnius: Modernaus meno centras, 2012.
- LT2012: Dizaino indeksas*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2012.
- „Naujas dizaino leidinys“, in: *Centras*, 2002, Nr. 5, p. 8.
- Pridėtinė vertė: Pasaulinis dizainas iš Lenkijos*: Informacinis leidinys, Varšuva: Pramoninio dizaino institutas, 2011.
- „Rasa Baradinskienė“, in: *Lietuvos dizainerių sąjungos katalogas'07*, Vilnius: Lietuvos dizainerių sąjunga, 2007.
- Spickernagel Ellen, „Istorija ir lytis: feministinis požiūris“, in: *Meno istorijos įvadas*, sudarytojai Hans Belting [ir kt.], Vilnius: Alma littera, 2002.
- Wiegmann Ralph, „iF Concept Design Award 2012“, in: *Design talents: iF Concept Design Award Yearbook 2012*, Hannover: iF Design Media, 2012.
- Дни Балто-Українського дизайну 2012*, Kijevas: [s.l.], 2012.

ATTRIBUTES OF PRESENTATION IN RASA BARADINSKIENĖ'S CREATIVE WORK

Rasa Janulevičiūtė

KEYWORDS: design, industrial design, product design, identity, representation, creative brand.

SUMMARY

The text explores the creative work of one of the most famous Lithuanian designers, Rasa Baradinskienė, and its presentation. The representative identity of Baradinskienė's creative work is researched using complex, contextual, comparative and artistic analysis. The aim of the study is to pinpoint the connections of uniqueness of her work, creative name and the attributes of presenting her work.

Baradinskienė's creative work came to prominence during a complicated time for Lithuanian design. The search for a unique creative identity, the publicity of design in Lithuania and aspects of presenting a newly restored independent Lithuanian state abroad became especially important.

Rasa Baradinskienė, a freelance designer, graduated from Kaunas Applied Arts School with speciality in textile and embroidery (1985–1987). From 1988–1993 she studied at the Design department of Vilnius Academy of Arts. She created the *RASA deSIGN* brand in 2002. This creative brand was contrived when Rasa started participating in international exhibitions and the need for distinctive and concise presentation arose. Four areas of work are noted in the designer's biography: projects of furniture and lights fixtures, accessories projects, and graphics in the interior and design concepts. The outstanding features of Baradinskienė's design are: transformation (construction of objects), harmonious contrast (creative expression), feelings (emotional influence) and signs (visual perception). The design motive allows the artist to connect emotionally to the viewer of the object. It acquires a symbolic quality in Baradinskienė's work and becomes the sign spanning all areas of her work. The "Sign" is confirmed by the main anthropomorphic motives

of her works – smiley face, hand and doll. Their function is utilitarian and the aesthetics are based on a positive emotional response. In this way the designer creates and develops the idea of emotive design.

One of the segments of presentation of creative work and brand identity is Rasa Baradinskienė's creative output the exhibitions which have been especially numerous. She has participated in more than 50 exhibitions in Lithuania and abroad and has organised various exhibitions herself. The design objects presented at the shows are often created for exhibitions and design events and not commissioned by manufacturers. This way the possibilities for individual artistic expression were opened and the creative brand strengthened.